

Flerspråklighet og norsk som andrespråk

Språklig og kulturelt mangfold har blitt normalen, og noe som må gjennomsyre all vår aktivitet for alle barn alltid. Det er viktig å møte mangfoldet av barn og unge i barnehage og skole med en holdning om at mangfold og flerspråklighet er en berikelse for samfunnet, barnehagen, skolen og det enkelte barnet. Denne holdningen kjennetegnes av at en fokuserer mest på hva barna kan og mestrer, ikke på hva de mangler. Tilnærmingen bidrar til god kommunikasjon og styrker alle barns deltagelse og læring, og det skaper trygghet og positiv identitetsutvikling.

Flerspråklighet bør være en naturlig del av barnehagen og skolens miljø, aktiviteter og innhold. Dette innebærer at en må synliggjøre og jobbe med mangfold på ulike måter og nivåer. Det bør gjøres synlig i det fysiske miljøet at barnehagen og skolen er flerspråklig og flerkulturell. En annerkjennelse av at mangfoldet finnes bidrar til å skape forhold som alle kan trives i. Da må en tenke gjennom hva en har på veggene, hvilke bøker vi har i hyllene, hvilke leker vi har i lekekroken, osv. Videre bør det flerkulturelle og flerspråklige gjenspeiles i barnehagen og skolens aktiviteter. Funn fra ulik forskning viser at lek og ulike aktiviteter kan skape skiller mellom barn, og at det ikke nødvendigvis skjer en integrering blant minoritets- og majoritetsbarn i lek og aktivitet. Samspill må ha rammer som gir mulighet for å utvikle likeverdige vennskap både i barnehagen og i klasserommet. De ansatte i barnehage og skole har en viktig oppgave i arbeidet med å skape en inkluderende språklig arena hvor barna blir gitt muligheter til å møtes i meningsfulle situasjoner hvor de kan være likeverdige deltakere på tvers av språk.

Konkrete ideer og tips til hvordan dette kan gjøres i barnehagen, finner vi eksempler på i temaheftet om språklig og kulturelt mangfold [her](#) eller i heftet «Språklig mangfold – en berikelse for alle barn i barnehagen!» [her](#).

Når det gjelder skole, er ideheftet «Språklig og kulturelt mangfold – en ressurs i opplæringen» nyttig [her](#).

Her gis det eksempler på hvordan flerkulturelle og flerspråklige temaer og perspektiver kan knyttes til konkrete kompetansemål i ulike fag.

Vanlige faser i tidlig andrespråksutvikling

Når barn begynner å lære andrespråket er det vanlig at de prøver seg på morsmålet i starten, før de har en non-verbal periode, en såkalt taus periode. Denne perioden kan vare relativt lenge, opp mot cirka 6 måneder. I denne perioden kan barna vise mye frustrasjon. Når de begynner å bruke andrespråket kommer det gjerne korte ytringer med innholdsord og faste uttrykk, på dette stadiet imiterer barna ofte det de andre sier. Til slutt blir de produktive brukere som lager egne setninger. Alt dette skjer vanligvis i løpet av det første eller andre året de lærer andrespråket.

Flerspråklighet gjør det ikke vanskeligere for barn med språkvansker

Man antar at 5-7 % av alle barn har en eller annen type språkvanske. Et flerspråklig barn som har språkvansker, vil ha språkvansker på alle språk den kan, men vansken blir ikke forverret ved at den kan flere språk. Ett av problemene er at noen av språkmønstrene som vi finner hos flerspråklige barn, som for eksempel et mindre ordforråd på hvert av språkene, kan ligne på de mønstrene vi finner hos barn med språkvansker. Ordforråd har vist seg å være en viktig indikator både på språkvansker og senere skoleprestasjoner. Men hvis man bare undersøker ett av språkene til barnet, det er ofte andrespråket norsk som blir testet, og finner at det har lite ordforråd i forhold til enspråklige normer, kan man risikere både å overdiagnostisere barnet til å ha en språkvanske, mens det faktisk bare ikke har lært andrespråket lenge nok, og å underdiagnostisere en faktisk språkvanske ved å anta at det bare er tospråkligheten som er årsaken til det lille ordforrådet. Barn har bedre forutsetninger for å lære et andrespråk dersom de har et godt utviklet morsmål. Morsmålet og andrespråket kan fungere som støtte for hverandre.

Mer om språkutvikling hos flerspråklige barn kan vi lese om [her](#) .

Elever med et annet morsmål enn norsk og samisk har rett på særskilt språkopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge vanlig opplæring. Utdanningsdirektoratet har utviklet et digitalt kartleggingsverktøy i grunnleggende norsk for språklige minoriteter [her](#).

Familiesamarbeid

Foreldrene er barnehagen og skolens viktigste ressurs i arbeidet med å skape et inkluderende miljø. Skal man lykkes med barnet, må man også lykkes med foreldrene. For å kunne ta utgangspunkt i barnas/elevens erfaringer, forutsetninger og behov er det avgjørende å bli kjent med dem. Da må en være nysgjerrig på hvem de er, hva de har opplevd og erfart, hvordan de har levd, hva slags familieforhold de har og har hatt, hvilke andre relasjoner de har, hva de har vært opptatt av, likt, er flinke til, hva de drømmer om osv.

Nafo har utarbeidet et informasjonshefte «barn i flerspråklige familier» som er oversatt til mange språk [her](#).

Mange elever med flyktningbakgrunn har hatt kortere eller lenge brudd i skolegangen sin på grunn av konflikt og flukt, og noen har ikke gått på skole overhodet. Uansett vil den skolegangen de har, ofte skille seg fra norsk barnehage og skole, både når det gjelder pedagogiske tilnærminger, rammer og ressurser, fag, lærer-elev-relasjon osv. Det nye kartleggingsverktøyet til Utdanningsdirektoratet har samtaleguide for oppstartsamtale med flerspråklige elever [her](#).

Den nye tolkeloven

For å lykkes i å bli en reell flerkulturell og flerspråklig barnehage og skole må vi legge til rette for reell dialog og medvirkning fra både barn/elever og foresatte. Dette er barnehagens og skolens ansvar. I henhold til tolkeloven har offentlige organer plikt til å bruke kvalifisert tolk.

Utarbeidet av:

Toril Lageraen, rektor ved Fræna opplæringscenter